norden

Nordisk Ministerråd

Ved Stranden 18
DK-1061 København K

www.norden.org

NORDISKE ARBEJDSPAPIRER

N O R D I C W O R K I N G P A P E R S

Norden i Arktis

Kortlægning af Nordens aktiviteter i Arktis i perioden 1996–2013

Marianne Neraal og ekstern projektleder Justyn Salamon

NA2013:916

<http://dx.doi.org/10.6027/NA2013-916>

Dette arbejdspapir er udgivet med finansiel støtte fra Nordisk Ministerråd. Indholdet i arbejdspapiret afspejler dog ikke nødvendigvis Nordisk Ministerråds synspunkter, meninger, holdninger eller anbefalinger.

norden

Nordisk Ministerråd

NORDEN I ARKTIS

Kortlægning af Nordens aktiviteter i Arktis
i perioden 1996-2013

Kortlægningen blev udført af
ekstern projektleder
Justyn Salamon
i begyndelsen af 2013

Projektets fagrådgiver:
Seniorrådgiver Marianne Neraal
mane@norden.org
+45 29 69 29 86

v/ Justyn Salamon
juusaami@gmail.com
tlf. +45 20 87 22 59

norden

Nordisk Ministerråd

NORDEN I ARKTIS

HVORFOR

Der er flere grunde til, HVORFOR vi taler om Nordens rolle i Arktis

- Arktis er et hot topic i Norden og globalt, og Norden har været aktiv aktør i Arktis siden 1990-erne
- Nordiske land- og havområder er en del af Arktis
- Nordiske lande har været medlemmer af Arktisk Råd siden 1996
- 15. maj 2013 er afslutning på Nordens roterende formandskaber i Arktisk Råd: Norge, Danmark, Sverige i perioden 2006-2013 og Finland, Island i perioden 2000-2004
- Arktis er et tværfagligt emne og Norden har gennem flere år bidraget til og fulgt med i interdisciplinært og internationalt samarbejde
- Mennesket er en vigtig ressource i Arktis og Nordisk Ministerråds Arktiske Samarbejdsprogrammer har siden begyndelsen haft først og fremmest det menneskelige aspekt for øje

HVORNÅR

Der er nogle vigtige datoer for, HVORNÅR Norden har markeret og fortsat markerer sin rolle i forhold til Arktis

1990

- Siden **1990-erne** har Nordisk Ministerråd arbejdet på at udvikle en arktisk strategi med fokus på øget synlighed i forhold til Nordens internationale samarbejde om Arktis

1996

- Danmark, Finland, Island, Norge, Sverige bliver medlemmer af Arktisk Råd, som formelt etableres i Ottawa, Canada i **1996**
- Femårige arktiske forskningsprogrammer udarbejdes af Nordisk Ministerråd i **1996**
- Nordisk Atlantsamarbejde NORA under Nordisk Ministerråds regionalpolitiske samarbejdsprogram etableres i **1996** / NORAs aktiviteter i Nordatlanten og Vestnorden involverer automatisk den arktiske region

1997

- Nordic Centre for Spatial Development NORDREGIO etableres i **1997** af Nordisk Ministerråd, som finansierer 30-40 % af NORDREGIOs aktiviteter, hvoraf en del fokuserer på Arktis

1998

- Nordisk Ministerråds femårige Arktiske Forskningsprogrammer med et budget på 35 mio. DKK pr. år igangsættes i **1998**

1999

- Nordisk Handlingsprogram for Natur- og Kulturbeskyttelse i Arktis udarbejdes i **1999** og igangsættes for perioden **2000-2004** med fokus på Island, Grønland og Svalbard

2000-2002

- Finlands formandskab i Arktis Råd i perioden **2000-2002**

2002-2004

- Islands formandskab i Arktis Råd i perioden **2002-2004**

2003-2005

- Nordisk Ministerråds Arktiske Samarbejdsprogram **2003-2005** igangsættes med et budget på 15,9 mio. DKK. Derudover går 20,4 mio. DKK til andre arktiske projekter og aktiviteter i perioden

2005

- NordForsk og Nordic Innovation Centre (NICe) etableres i **2005** / siden har begge organisationer udviklet arktiskrelevante initiativer og netværk

2006-2009

- Nordisk Ministerråds Arktiske Samarbejdsprogram **2006-2008** igangsættes med øget fokus på International Polar Year **2007-2008** / årligt budget 6-8 mio. DKK
- Norges formandskab i Arktisk Råd i perioden **2006-2009**
- Knowledge Building and Networking Programme for North-West Russia igangsættes i **2007**
- Som resultat af en fusion af Nordisk Genbank, Nordisk Genbank Husdyr og Nordisk Skovbrugs Frø- og Planteråd etableres NordGen i 2008. NordGen har det operative ansvar for det globale frølager Svalbard Global Seed Vault.
- Under svensk formandskab arrangerer Nordisk Ministerråd 9-10 september 2008 konferencen Common Concern for the Arctic i Ilulissat, Grønland sammen med EU-kommissionen. I konferencen deltager Arktisk Råds og EU's medlemsstater, repræsentanter for EU-kommissionen, EU-parlamentet og EU-rådet, Barentsrådet, Kina, Sydkorea og Japan samt en række eksperter og NGOer med relevans for Arktis. EU-kommissionen omtaler samarbejdet med NMR og formandens konklusioner fra konferencen indgår ind i EU's Arktiske Kommuniké i november **2008**

- I **2009** etableres otte miljøgrupper under Nordisk Ministerråd for Miljø (MR-M): Klima og Luftgruppen (KOL), Nordisk Kemikaliegruppe (NKG), HAV-gruppen (AEG/HAV), Arbejdsgruppen for Terrestriske Økosystemer (TEG), Nordisk Affaldsgruppe (NAG), Miljø- og Økonomigruppen (MEG), Den Nordiske Arbejdsgruppe for Globale Klima Forhandlinger (NOAK) og Arbejdsgruppen for Holdbar Konsumtion og Produktion (HKP). Grupperne yder blandt andet støtte til Arktisk Råds arbejdsgruppers projekter, først og fremmest: AMAP (KOL/NKG), CAFF (TEG) og PAME (HAV-AEG)
- Nordiske miljøministre beslutter sig for en Nordisk Strategi for Klima og Miljøgifte i Arktis i 2006, som løber parallelt med Nordisk Miljøhandlingsprogram **2005-2008** og **2009-2012**
- I **2009** overtager Nordregio forvaltningen af Nordisk Ministerråds Arktiske Samarbejdsprogrammer
- Nordisk Ministerråds Arktiske Samarbejdsprogram **2009-2011** igangsættes med hovedfokus på bæredygtig udvikling i Arktis / programmets årlige budget udgør 8 mio. DKK
- Danmarks formandskab i Arktisk Råd i perioden **2009-2011**
- Top-level Research Initiative igangsættes af NordForsk i **2009** med Arktis som horisontalt tema og initiativets finansieringsprogram strækker sig over 5 år til 2014

2010

- Under dansk formandskab afholder Nordisk Ministerråd den **26. maj 2010** konferencen Arctic – Changing Realities. Der er fokus på følgende tre emner: global og lokalt styre i Arktis, ressourcer i Arktis og livet i Arktis.
- **24-26 marts 2010** arrangerer Nordisk Ministerråd en konference i København med fokus på arktiske urbefolkningernes helsesituation. Mødet gennemføres under Den Nordlige Dimensions Partnerskab for Helse og Social Velfærd (NDPHS) i fællesskab med WHO.

2011-2013

- Sveriges formandskab i Arktisk Råd i perioden **2011-2013**
- I **2011** starter Nordisk Institut for Asienstudier et pilotprojekt Asien i et skiftende Arktis 2011-2013

- I **2011** udgiver Nordisk Ministerråd rapporten Megatrends in the Arctic. Rapporten fokuserer på den aktuelle og den sandsynlige situation i Arktis i fremtiden via en gennemgang af udfordringerne og de eksisterende tendenser i regionen. Rapporten fremlægges ved Arktisk Råds Ministermøde 2011
- Nordisk Ministerråds Arktiske Samarbejdsprogram **2012-2014** igangsættes med fokus på bæredygtig udvikling i Arktis. Programmet har to finansieringsspor: 6,5 mio. DKK årligt til projekter og 3 mio. DKK årligt til politiske initiativer forbundet med Arktis
- NordForsk iværksætter NORIA-net on Arctic Research **2012-2013** som er en forberedende samarbejdsaktivitet omfattende nordiske initiativer i tværfaglig arktisk forskning
- Miljøministrene fra Danmark, Finland, Færøerne, Island, Norge, Sverige og Åland har under ministermødet på Svalbard den 26.-27. marts 2012 drøftet, hvad der skal gøres for at begrænse udslippet af kortlevende klimakomponenter som sod og metan både globalt og i Nordens nærområder.
Mødet resulterede i **Svalbarderklæringen om kortlevende klimadrivere 2012 (SLCP)**.
- **Nordisk Strategy for Corporate Social Responsibility igangsættes i 2012.** En strategi som fokuserer på den globale sammenhæng, hvor nordiske virksomheder opererer, investerer, producerer og handler. Nordisk CSR-strategi har en særlig arktisk dimension. Der er fokus på udviklingen af ansvarlig forretningsførelse i Arktis. Udvikling af værktøjer og ekspertise baseres på OECD-retningslinjerne for multinationale virksomheder.
- **NordMin 2012-2015** etableres. NordMin er et nordisk netværk af ekspertise for en bæredygtig minedrift og mineralindustrien finansieret af Nordisk Ministerråd. NordMin er etableret for at forbinde interessenter i Nordisk minedrift og mineral sektor som: industri, forskning, regeringen og regionerne.
- Arktis er i centrum under Nordisk Råds temasession den 23. marts 2012 i Reykjavik. Debatten omhandler de mange forskellige aspekter i Arktisk politik: fødevareproduktion, fiskeri, landbrug, industri, turisme, bæredygtigt miljø, urbefolkningens rettigheder og meget mere
- Nordisk Ministerråd igangsætter i **2012** et kortlægnings- og kommunikationsprojekt 'Norden i Arktis', som har til formål at opsamle Nordiske aktiviteter og initiativer i Arktis i perioden 1996-2013

2013-2018

- Formel afslutning på 5 nordiske landes formandskab i Arktis Råd (2000-2004 og 2006-2013) i maj **2013**
- I **2013** er der allerede 28 afsluttede projekter inden for Det Arktiske Samarbejdsprogram 2012-2014 / projekterne omfatter følgende emner: klima og miljø, uddannelse og kompetenceudvikling, bæredygtig erhvervsudvikling og samfund
- Nordisk Miljøhandlingsprogram **2013-2018** etableres, hvor der bl.a. er fokus på at bevare det arktiske miljø og at fremme de arktiske perspektiver på internationale fora
- I forbindelse med Nordisk Råds temasession i Stockholm i **april 2013**, arrangerer Nordisk Ministerråd et seminar om bærekraftig næringsudvikling og ressourceudvinding i Arktis den 9. april 2013

HVOR MEGET

Konkrete tal viser, HVOR MEGET Nordens aktiviteter i Arktis har udviklet sig siden 1996

- I løbet af 17 år, i perioden 1996-2013, har Nordisk Ministerråd etableret 5 arktiske forsknings- og samarbejdsprogrammer, som med et samlet budget på over 125 mio. DKK har resulteret i flere hundrede projekter, arktiske aktiviteter og politiske initiativer. Samarbejdsprogrammernes fokus har ligget på klimamæssige problemstillinger, samarbejde med Arktis Råd, det arktiske samfunds udfordringer samt bæredygtig udvikling i Arktis
- Nordens finansielle midler har støttet et tværfagligt samarbejde om Arktis inden for omkring 20 områder, som strækker sig fra klima og miljø gennem en række naturmæssige forvaltningsemner til samfunds- og kulturproblematikken i Arktis
- Der kan defineres omkring 15 underregioner inden for Arktis, som nordiske projekter har fokuseret på
- Inden for Nordisk Ministerråds fagområder har 27 institutioner, organer og samarbejdspartnere været beskæftiget med Arktis og skabt netværk til yderligere institutioner, som på mere eller mindre måde har været involveret i samarbejdet om Arktis under den nordiske paraply
- I løbet af 6 år (2006-2012) har Nordisk Ministerråd bevilliget til miljøstrategiske spørgsmål 33 mio. DKK, som har bidraget til gennemførslen af over 50 arktiskrelevante projekter
- De 33 mio. DKK blev disponeret i en mellemvægt i forhold til miljøgifte (ca. 17 mio. DKK) og til klimarelaterede projekter (16 mio. DKK)
- Arktisk Råds arbejdsgruppers arbejde (AMAP, CAFF og PAME) blev støttet med 8 mio. DKK ud fra de bevilligede 33 mio. DKK til nordisk miljøstrategi i perioden 2006-2012

HVOR

Der er flere områder i Arktis, HVOR Norden har været aktiv siden 1996

- Mest aktivt har Norden været i Skandinaviens arktiske områder såsom Nordområderne, Nordkalotten, Sápmi, Fennoscandia, Barentsregionen, Svalbard (Nordgen, MR-M, Nordregio, NordForsk)
- Dynamisk nordisk aktivitet ser man også i Nordatlanten: Island, Grønland, Atlanterhavet, Vestnorden (NORA, AG-Fisk, MR-FJLS, MR-M, Nordregio)
- Derudover har Norden også samarbejdet om og med Ruslands arktiske områder omkring det nordvestlige Rusland, Fennoscandia, Kola halvøen og Karelia (MR-M, Nordgen, NEFCO, Nordisk Informationskontor i Skt. Petersburg, NOR)
- Der kan også spores aktiviteter og forskernetværk med relation til Canada og USA (MR-SAM, SNS, MR-NER, MR-K, MR-U, MR-S)

Nordisk forskningssamarbejde om Arktis involverer yderligere europæiske lande, hvilket ses i en række forskningsprojekter finansieret under arktiske samarbejdsprogrammer og NordForsk. Derudover er Nordisk Institut for Asienstudier (NIAS) i gang med at fokusere på India og Kinas rolle i forhold til det skiftende Arktis

HVEM OG HVAD

Flere nordiske fagområder, organer samt arbejdsgrupper har samarbejde om Arktis på en tværfaglig plan

Følgende Nordisk Ministerråds fagområder, institutioner og samarbejdsorganer viser engagement, ekspertise og interesser i forhold til et samarbejde om Arktis:

De nordiske regeringers miljøsamarbejde

De nordiske regeringers miljøsamarbejde styres af **Nordisk Ministerråd for Miljø (MR-M)**. Miljøsamarbejdet bidrager til at bevare og forbedre miljøkvaliteten og livskvaliteten i Norden samt påvirke det regionale og internationale samarbejde, herunder **Arktis**. Det nordiske miljøsamarbejde repræsenteres af flere samarbejdsgrupper, som i perioden **2006-2012** har til sammen realiseret over **50 projekter** på et budget omkring **33 mio. DKK**. I 2013 er der blevet iværksat det næste miljøhandlingsprogram for perioden **2013-2018**. Programmet udgør mandat for miljøgruppernes fremtidige arktiske initiativer, som bl.a. har til formål at gøre indsats for miljøbeskyttelsen i Arktis og at gøre de arktiske miljø- og klimaproblemstillinger synlige på internationale fora.

www.norden.org/mr-m

Klima og Luftgruppen (KOL)

Klima og Luftgruppens arktiske aktiviteter inkluderer blandt andet:

- støtte til rapporter under Arktisk Råds arbejdsgrupper, først og fremmest AMAP (Arctic Monitoring Assessment Programme)
- kortlevende luftforeningens klimapåvirkning i Arktis samt virkningerne af klimaændringer på miljøforurenende stoffer i Arktis
- forskning om udveksling af kuldioxid mellem atmosfæren og havet i Arktis (CO₂ flux i arktiske kystnære farvande, Øst Grønland)
- højdemålinger af gletsjere og klimaændringer
- fremover vil arbejdet med AMAP projekter, gletsjermålinger, sod og CO₂ fortsætte

www.norden.org/kol

NOAK

Arbejdsgruppens hovedopgaver er at forberede og medvirke til gennemførelsen af undersøgelser og projekter, forberede relevante møder samt tilrettelægge konferencer, som kan understøtte de nordiske klimaforhandlernes position i de globale klimaforhandlinger. Gruppens overordnede mål er at bidrage til vedtagelsen af en global klimaaftale med bindende og ambitiøse mål. NOAK har på det sidste ikke været aktiv med arktiske spørgsmål. NOAKs aktuelle arbejde går hånd i hånd med klimaforhandlingerne. Men det betyder ikke, at det arktiske ikke kunne spille nogen rolle i NOAKs arbejde i fremtiden, hvis det kan knyttes til de centrale forhandlingsspørgsmål.

www.norden.org/noak

Nordisk Affaldsgruppe (NAG)

Nordisk Affaldsgruppe arbejder for en bæredygtig affaldsbehandling i Norden og i Europa. Bidrag til udarbejdelsen af EU's regelværk gennem fælles nordiske indspil er vigtig. Tilpasning af EU's regelværk til de specielle nordiske forhold er et andet fokusområde. NAG har været involveret i enkelte arktiske projekter siden 2009.

www.norden.org/nag

Nordisk Kemikaliegruppe (NKG)

Nordisk Kemikaliegruppes arbejde fremmer en kemikaliepolitik hvis overordnede mål er bæredygtig udvikling baseret på et højt sundheds- og miljøbeskyttelsesniveau for både nuværende og kommende generationer. NKGs arbejde i forhold til Arktis har først og fremmest fokuseret på at yde bidrag til redueringen af mængden af miljøgifte som mennesker og natur i Arktis er udsat for. Med hensyn til Arktis har NKGs arbejde primært fokuseret på miljømæssige toksiner, der spredes til Arktis, såsom kviksølv og langlevende organiske miljøgifte, der er kendt som POP. NKG støtter FNs miljøprogram UNEP (United Nations Environment Programme) som har fokus på overvågning af udledningen af kviksølv. Dette samarbejde er vigtigt i forhold til den globale aftale om at reducere den langtrækkende udledning af kviksølv til det arktiske miljø. NKG samarbejder også med KOL i forbindelse med AMAP rapporter og HAV gruppen. NKG er fremover interesseret i at bidrage til projekter, der kan påvirke reduktionen af sundhedsskadelige stoffer for mennesker og organismer i miljøet i Arktis.

www.norden.org/nkg

Miljø- og Økonomigruppen (MEG)

Miljø- og Økonomigruppen er en tværsektoriel gruppe med et mandat som godkendes af både miljøsektoren og finanssektoren i Nordisk Ministerråd. Arbejdsgruppens hovedopgave er at behandle relevante miljøøkonomiske spørgsmål af fælles nordisk interesse. MEGs engagement i forhold til Arktis ses i enkelte projekter i samarbejdet med andre miljøgrupper.

www.norden.org/meg

Havgruppen (HAV)

Gruppen skal støtte de nordiske lande med aktiviteter som bidrager til opbygningen af det videnskabelige baggrundsmateriale og skabe et udgangspunkt for fælles tiltag mod forurening af de nordiske hav- og kystmiljøer. HAV gruppens relation til Arktis ses i en række projekter om det arktiske hav samt samarbejdet med AMAP.

www.norden.org/hav

Arbejdsgruppen for Terrestriske Økosystemer (TEG)

Gruppen har et bredt mandat som omfatter beskyttelse og bæredygtig anvendelse af naturen, biologisk mangfoldighed, landskaber, kulturminder og kulturmiljø samt friluftsliv. Gruppen har deltaget i en række arktiske projekter, bl.a. i den Euroarktiske Barents region.

www.norden.org/teg

Nordisk Miljøfinansieringsbureau (NEFCO)

Nordic Environment Finance Corporation (NEFCO) er en international finansiel institution oprettet af de fem nordiske lande i 1990. NEFCO finansierer investeringer og projekter primært i Rusland og Østeuropa. NEFCO finansierer projekter vedrørende positive miljøeffekter i forhold til den nordiske regions interesser. NEFCO har siden 2012 øget sine interesser inden for Arktis. Dette ses bl.a. i et samarbejde om finansiering af miljøprojekter i Ruslands arktiske egne med fokus på Short Lived Climate Forcers (SLCF).

www.nefco.org

Svalbarderklæringen om kortlevende klimadrivere 2012

Miljøministrene fra Danmark, Finland, Færøerne, Island, Norge, Sverige og Åland har under ministermødet på Svalbard den 26.–27. marts 2012 drøftet, hvad der skal gøres for at begrænse udslippet af kortlevende klimakomponenter som sod og metan både globalt og i Nordens nærområder. Svalbarderklæringen skal bidrage til at bremse temperaturstigningen, som er særligt stor i Arktis, og som har medført en væsentlig reduktion af isudbredelsen i regionen i løbet af de sidste 30 år. På baggrund af denne ministererklæring vil de nordiske lande samarbejde om at udvikle og styrke nationale udslipsregnskab samt støtte op om relevante internationale initiativer.

www.norden.org/mr-m

Link til Svalbarderklæringen:

<http://www.norden.org/da/nordisk-ministerraad/ministerraad/nordisk-ministerraad-for-miljoe-mr-m/deklarationer-og-erklaeringer/svalbarderklaering-om-kortlivede-klimakomponenter>

Nordisk Ministerråd for Fiskeri, Havbrug, Jordbrug, Levnedsmidler og Skovbrug (MR-FJLS)

MR-FJLS består af ét ministerråd med fire politikområder: Fiskeri og Havbrug, Jordbrug, Levnedsmidler og Skovbrug. MR-FJLS' kerneopgaver er at fremme bæredygtig udnyttelse af natur- og genetiske ressourcer. MR-FJLS er involveret i en række arktiskrelevante projekter, bl.a. om Arktisk Bioøkonomi, indsamling og opbevaring af genetiske ressourcer, rensdyrforskning og betydning for den arktiske natur såvel som det arktiske samfund, bæredygtig havbrug.

www.norden.org/mr-fjls

Nordisk Genressourcecenter (NordGen)

I forlængelse af det nordiske samarbejde omkring gendataindsamling, er NordGens fokus på Arktis først og fremmest forbundet med indsamlingen af genetiske ressourcer samt ansvar for deres bevaring og bæredygtig udnyttelse. Der er tale om udforskningen af genetiske data, som er relevante for fødevareindustri og landbrug. NordGen har stået for en række indsamlingsekspeditioner i Arktis og bidraget dermed til bredere viden af genetiske ressourcer i Arktis. Høj relevans for NordGens arktiske aktiviteter udgør også banksystemer SESTO samt Svalbard Global Seed Vault.

www.nordgen.org

SamNordisk Skovforskning (SNS)

Arktis er relevant for SNS i forbindelse med den generelt stigende betydning af regionen og særligt i forbindelse med skovenes rolle som vedvarende ressourcer i den arktiske kontekst. SNS skal også deltage i projektet 'Bæredygtig bioøkonomi i Arktis' og dermed indgå i et nordisk netværk i forhold til arktisk samarbejde. Tidligere har der været tale om finansiering af samarbejdsprojekter mellem Norden og Canada med relevans for skovforskningen. Der findes en del projekter som fokuserer på skov- og træer i Island, Nordatlanten, Fennoscandia samt netværk med amerikanske og canadiske eksperter.

www.nordicforestresearch.org

Nordisk Komité for Jordbrugs- og Fødevareforskning (NKJ)

NKJ er et kontakt- og samarbejdsorgan mellem de nordiske landes forskningsråd og ministerier inden for jordbrugsområdet, herunder råvare- og fødevareproduktion. På nuværende tidspunkt er NKJ ansvarlig for koordinering af projektet 'Arktisk Bioøkonomi', som vil blive gennemført i samarbejde med nordiske institutioner under EK-FJLS (NordGen, SNS, AG-Fisk og NOR), EK-Miljø, EK-Energi, EK-Næring, EK-Regional, NORA, Nordic Innovation og Nordforsk. Projektet er også åbent for de regional aktører i det høje nord, hvoraf nogle er repræsenteret i Circumpolar Agricultural Association (CAA).

www.nkj.nordforsk.org/no

Nordisk Organ for Renforskning (NOR)

På nuværende tidspunkt er NOR lagt ned, men der arbejdes på at få en ny organisationsform på plads. Organet blev stiftet i 1980 og havde til formål at fremme samarbejdet mellem nordiske ren- og rendriftsforskere. NOR bestod af delegationer fra medlemslandene i Finland, Norge og Sverige. Organet blev drevet med midler fra medlemslandene og efter Nordisk Ministerråds vedtægter fra 2003, blev der etableret et kontor i Tromsø, Norge. Nedenstående kontaktoplysninger er aktuelle i forbindelse med NOR.

www.site.uit.no/rangifer

Arbejdsgruppen for Fiskerisamarbejdet (AG-Fisk)

Fiskerisamarbejdet har først og fremmest fokus på nordatlantiske projekter, som delvis udgør relevans for Arktis. AG-Fisk indgår i samarbejde omkring projektet Arktisk Bioøkonomi og arbejder på etableringen af det islandske formandskab i Nordisk Ministerråd i 2014. Fiskerisamarbejdets erfaringer og ekspertise kan være relevante for nordisk samarbejde om Arktis, hvad angår havbrug og fiskerisektoren i de nordligste dele af Norden.

www.norden.org/ag-fisk

Nordisk Ministerråd for Uddannelse og Forskning (MR-U) omfatter de nordiske

MR-U er regeringers samarbejde inden for forskning og uddannelse, hvilket ledes af de nordiske uddannelses- og forskningsministre. Ministerrådet skal medvirke til at sikre, at Norden har en ledende position som kundskabs- og kompetenceregion. Blandt mest arktiskrelevante aktiviteter, hører finansiering af NordForsk som støtter en række arktiskrelevante forskningsnetværk og initiativer, bl.a. NORIA-net on the Arctic Research, Topforskningsinitiativet samt virke af Nordisk Samisk Institut og Nordisk Institut for Asienstudier.

www.norden.org/mr-u

NordForsk

Nordforsk blev grundlagt af Nordisk Ministerråd den 1. januar 2005 og har udgjort ved siden af Nordisk innovationscenter (NICE) et repræsentativt og koordinerende organ for forskning og innovation på det nordiske plan. Nordforsk blev etableret under Nordisk Ministerråd for uddannelse og forskning i forlængelse af Nordisk Forskningspolitisk Råd og Nordisk Forskeruddannelsesakademi (NorFA). Hovedinteressenter hos Nordforsk er de fem nordiske landes finansieringsorganer inden for forskning og innovation. Nordforsks virksomhed omfatter støtte til forsknings- og innovationsmæssig udvikling i alle nordiske lande inkluderet de autonome områder som Færøerne, Grønland og Ålandsøerne. Finansieringen henvender sig til storskala forskningsprogrammer, Centres of Excellence såvel som forskningsprogrammer med yderst høj relevans for de nordiske lande. Nordforsk støtter også samarbejde med europæisk

forskning, herunder et samarbejde mellem NORIA og ERA (European Research Area). Blandt fokusområder hører næringspolitik, transport, regionalpolitik, energi, jord- og skovbrug, turisme, uddannelse, teknologi, miljø mm.

www.nordforsk.org

NORIA-net on Arctic Research

NORIA-net on Arctic Research er et nordisk initiativ med ønske om at styrke og muliggøre fælles og tværfaglig forskning vedrørende Arktis. NORIA-net (Nordic Research and Innovation Area) er finansieret af NordForsk for at virke som et koordineringsinitiativ for nationale og nordiske forskningspolitiske organer. NORIA-net udgør en modpart til European Research Area (ERA). NORIA-net on Arctic Research har særligt ønske om at inddrage Arktisk Råds øvrige, ikke nordiske medlemmer såsom USA, Rusland og Canada. Hvad angår forskningsområder, lægges der særlig vægt på følgende ekspertiseområder:

- miljø og samfundsmæssig tilpasning til klimaændringerne
- sundhed og medicin
- samfundsvidenskab
- humaniora
- naturvidenskab og teknologisk udvikling

www.nordforsk.org

Top-Level Research Initiative (TRI) - Topforskningsinitiativet

Topforskningsinitiativet vedrørende klima, energi og miljø er nutidens største fælles nordiske program forbundet med innovation og forskning og samtidigt et program med høj relevans for Arktis. Formålet med initiativet (TRI) er at inddrage de allerbedste agenturer og institutioner i Norden samt fremme forskning og innovation på højeste niveau for at gøre et nordisk bidrag til at løse den globale klimakrise. Programmet finansierer videnskabelige projekter som bidrager til forskningen af klimaforandringer og tilpasningen til disse. Initiativet TRI er relateret til de nordiske statsministers arbejdsgruppe Green Growth (2011). TRI sigter mod udviklingen af pålidelige klimamodeller som kan forudsige fremtidige klimaændringer og samtidig kunne forberede samfundet til at håndtere konsekvenserne af klimaændringerne. TRI strækker sig over en periode på fem år, de første finansieringsannonceringer har været udstedt i efteråret 2009.

TRI består af seks programmer der omfatter de følgende tematiske modeller:

- klimaændringer
- klimaændringernes indvirkning på samfundet
- innovation og udvikling af løsninger inden for miljøteknologi, energieffektivitet og nye energiformer

NordForsk har særligt ansvar for de første to kategorier: klimaændringer og deres indvirkning på samfundet.

Nordisk Samisk Institut (NSI) / Sámi allaskuvla – Sámi University College

Sámi allaskuvla/Sámi University College er en samisk uddannelses- og forskningsinstitution som bevarer og udvikler samisk sprog, kultur og samfundsliv i et overordnet samisk perspektiv. Nordisk Samisk Institut er fra 1973 og blev sammenlagt med Sámi allaskuvla i 2005. Begge organer har udarbejdet fælles Strategiplan for perioden 2006-2011. Nordisk Samisk Instituts og Sámi allaskuvlas projekter kan have relevans for andre organer inden for den arktiske befolknings kulturelle identitet, kulturarv, sprog samt rendrift og rendriftsforskning, natur- og ressourceforvaltning med særligt henblik på den samfundsmæssige kontekst. Begge institutioner er involveret i netværket angående Barentsregionen samt det nordvestlige Rusland.

www.samiskhs.no

Nordisk Institut for Asienstudier (NIAS)

På nuværende tidspunkt har NIAS med finansiel støtte fra Nordisk Ministerråd iværksat et projekt med titlen 'Asien i et skiftende Arktis'. Dette er et pilotprojekt der varer et år og ser på Asiens stigende fokus på Arktis samt faglige og strategiske interesser. Projektets fokus ligger omkring forskningsmiljøet, politik, økonomi, miljø og sikkerhed samt på de fire asiatiske ansøgere om observatørstatus under Arktisk Råd: Kina, Japan, Korea og Singapore. NIAS har ingen umiddelbare planer om at påbegynde yderligere arktiske projekter, men organets klare ambition er at udvide det nuværende projekt ud over det etårigt pilotprojekt til et større initiativ – alt afhængigt af finansieringen.

www.nias.ku.dk

Nordisk Ministerråd for Kultur (MR-K)

Under **Nordisk Ministerråd for Kultur (MR-K)** samles kulturministrene i de nordiske lande og Færøerne, Grønland og Åland. De har det overordnede ansvar for det nordiske kultursamarbejde i Nordisk Ministerråd. Det overordnede mål er blandt andet at fremme mangfoldigheden af kulturudtryk og at formidle kunstnere og deres arbejde. Kulturinstitutioner i Grønland og Island har en række projekter, som er baseret på netværket med arktiske kunstnere og som er til gavn for de arktiske samfund.

www.norden.org/mr-k

Nordens Institut i Grønland (NAPA)

Kulturinstitutionen NAPA har et bredt grønlandsk, nordatlantisk og vestarktisk netværk, som formidler viden om den arktiske kultur og samfundsproblemstillinger. NAPA støtter aktiviteter, som retter omverdens opmærksomhed mod de problemstillinger, som den arktiske og nordatlantiske befolkning er præget af. NAPA støtter blandt andet grønlandske kunstnere som skaber billedet af den arktiske verden og historie. NAPAs netværk strækker sig fra Skandinavien til Canada og USA. På vegne af NAPAs initiativ blev Grønland repræsenteret

under Arctic Winter Games i 2012 i Whitehorse, Yukon, Canada / AWG 2012 website. NAPA giver finansiell støtte til interessenter, som har deres virke og bopæl i Grønland. Derudover samarbejder NAPA med organisationer i de øvrige nordiske lande, der på forskellig måde samarbejder med Grønland eller som planlægger projekter af særlig interesse for samarbejdet mellem Grønland og Norden.

www.napa.gl

Nordens Hus i Reykjavik (NOREY)

Formålet med Nordens Hus i Reykjavik er at styrke forholdet mellem de nordiske lande samt at formidle nordisk kultur. Det gør Huset ved at skabe et tæt samarbejde med Nordisk Ministerråd, Kultur Kontakt Nord, Norden i Fokus og flere.

www.nordice.is

Nordisk Ministerråd for Erhvervs-, Energi og Regionalpolitik (MR-NER)

MR-NER ledes af ministre for erhvervs-, energi-, og regionalpolitik. De nordiske landes samarbejde inden for områderne erhverv, energi og regionalpolitik skal sikre regionens fortsatte gode vækst. Gennem forskellige organer arbejdes herunder med Nordisk Ministerråds Arktiske Samarbejdsprogrammer, Nordregio, innovationsstrategier i forhold til erhverv, energi, kompetenceudvikling og turisme i Arktis. Nordisk Atlantsamarbejde (NORA), som siden 1996 har været højt relevant for Arktis, indgår også under MR-NER.

www.norden.org/mr-ner

Nordregio

Gennem en årrække med deltagelse i projekter med fokus på Arktis, har Nordregio opnået betydelig erfaring i at analysere arktiske forhold. Nordregios studier har inkluderet spørgsmål vedrørende social og økonomisk udvikling, formelle og uformelle økonomier, demografiske ændringer, levevilkår, adgang til infrastrukturen, konsekvenser af ressourceudnyttelse, ændringer i afviklingsstrukturerne og virkningen af globaliseringen på livsstil og perspektiver i den arktiske befolkning. Nordregios projekter er ofte blevet gennemført i samarbejde med arktiske befolkninger som samer, inuit og andre oprindelige grupper. Spørgsmål i forhold til de demografiske, sociale, økonomiske og miljømæssige udviklingsperspektiver i Arktis vil blive fulgt af Nordregio i fremtiden. Dette omfatter yderligere udvikling af vedvarende energi og begrebet grøn økonomi fra et arktisk synspunkt. Som et resultat af Nordregios ekspertise i spørgsmål vedrørende den historiske og nutidige udvikling af afviklingsstrukturerne i Arktis, er organisationen i stand til at yde et vigtigt bidrag til fremtidige forsknings- og udviklingsperspektiver.

www.nordregio.org

Nordic Innovation

Nordisk Innovation er et organ under Nordisk Ministerråds regi og er en central aktør i forhold til de nordiske handels-, industri- og innovationspartnerskabsprogrammer. Nordisk Innovation fokuserer på øget værdiskabelse gennem internationalt samarbejde. Nordisk Innovation blev etableret med henblik på at gøre de nordiske virksomheder konkurrencedygtige og innovative. Nordisk Innovation sigter mod at nå sine målgrupper ved at skabe partnerskaber mellem førende nordiske offentlige og private institutioner inden for handel og innovation.

www.nordicinnovation.org

Nordkalottrådet

Nordkalottrådet (NKR) er en af de otte regionale samarbejdsregionale organisationer i Skandinavien. De finansieres hovedsageligt af Nordisk Ministerråd.

Geografisk omfatter Nordkalotten det nordlige Skandinavien, Troms, Finnmark samt Sápmi (Lapland) i Finland og Norrbotten i Sverige. Af hensyn til det kulturelle og miljømæssige samarbejde har Nordkalottrådet dannet to netværksgrupper: Nordkalottens Kulturråd og Nordkalottens Miljøråd.

www.nordkalottradet.nu

Nordatlantisk Samarbejde (NORA)

NORA opererer i de arktiske og subarktiske områder af Norden. Derfor er de arktiske problemstillinger en del af det daglige arbejde hos NORA. Lige siden sin etablering i 1996 har NORA i kraft af sin geografiske udstrækning haft arktiske problemstillinger som en del af sit virksomhedsområde. Erhvervsudvikling, marine ressourcer, turisme, transport og informationsteknologi har typisk været blandt de prioriterede indsatsområder. Med det større internationale fokus på Arktis er den region, som NORA repræsenterer, rykket fra den globale yderkant til at have en central placering på den internationale dagsorden. Denne opmærksomhed er også smittet af på NORA som organisation. Det stod blandt andet klart, da OECD på en konference i København præsenterede OECD Territorial Review of the NORA Region på NORA REGION CONFERENCE 2011 med deltagere fra knap 20 ambassader – herunder den kinesiske. De muligheder åbner for det nordiske samarbejde og NORA er da også en af de pointer, som OECD omtaler i sin reviewrapport, som kan læses på: <http://www.nora.fo/index.php?pid=291>. For NORA vil det fremover være høj prioritet at omsætte netværksmuligheder til konkrete resultater i form af projektsamarbejde, som adresserer de arktiske problemstillinger, der er blevet særligt aktuelle i kraft af klimaforandringerne.

www.nora.fo

Den Nordiske Arbejdsgruppe for Tyndt Befolkede Områder (TBO)

Nordisk Ministerråds arbejdsgruppe for tyndt befolkede områder har til opgave at støtte de nordiske landes arbejde med at sikre bæredygtig energi til de egne af Norden, der enten er afkoblet eller ligger i periferien af de centrale energitransmissionsnet. I første halvdel af 2013 vil TBO undersøge, hvilke synergier og samarbejdsmuligheder findes mellem TBO og NEFCOs projekter med fokus på den russiske del af Arktis og Barentsregionen. Herunder er Barents energiarbejdsgruppe (BEAC JWGE) og NMRS informationskontor i St. Petersburg relevante aktører for samarbejde. Dette initiativ skal resultere i et pilotprojekt, som skal give svar på, hvilke temaer og lokaliteter er mest aktuelle for samarbejde om Arktis.

www.norden.org/tbo

Nordic Strategy for Corporate Social Responsibility

Denne strategi fokuserer på den globale sammenhæng, hvor nordiske virksomheder opererer, investerer, producerer og handler. Verden og Norden står over for en række fælles globale udfordringer i de kommende år, som kan være forbundet under paraplyen af bæredygtig vækst. Udfordringerne omfatter behovet for fornyet vækst i kølvandet på den økonomiske krise, øget global konkurrence, klimaændringer, miljøforringelse, et indsnævret arbejdsmarked, et aldrende samfund, og de negative virkninger denne udvikling kan have på mennesker, fællesskaber, samfund, miljø og de kommende generationer.

Nordisk CSR-strategi har en særlig arktisk dimension. Der er fokus på udviklingen af ansvarlig forretningsførelse i Arktis. Udvikling af værktøjer og ekspertise vil blive baseret på OECD-retningslinjerne for multinationale virksomheder. Relevante interessenter, herunder erhvervslivet, fagforeninger, ngo'er og statslige organisationer vil blive inddraget. CSR-strategi prioriterer også en fælles Nordisk forskning, der har til formål at vurdere og sammenligne erfaringerne og praksis for mineselskaber, som er aktive i Finland, Sverige, Norge og Grønland. Undersøgelsen vil give en værdifuld sammenligning af de lovgivningsmæssige sammenhænge, økonomisk udvikling samt social og miljømæssig ansvarlighed. Undersøgelsesresultaterne vil indgå i CSR' prioriteter i forhold til Arktis.

Link til publikationen Nordic Strategy for Corporate Social Responsibility:

<http://www.norden.org/no/publikationer/publikasjoner/2012-755>

NordMin 2012-2015

NordMin er et nordisk netværk af ekspertise for en bæredygtig minedrift og mineralindustrien finansieret af Nordisk Ministerråd. NordMin er etableret for at forbinde interessenter i Nordisk minedrift og mineral sektor som: industri, forskning, regeringen og regionerne. Netværket vil udvikle og resultere i en bæredygtig nordisk minedrift og mineralindustri med en indvirkning på grøn vækst i de nordiske lande og Europa. Netværket skal fungere som en platform for det nuværende og fremtidige nordiske samarbejde på området. Forskning, innovation og uddannelse relateret til en bæredygtig nordisk minedrift og mineralindustri skal prioriteres. NordMin er finansieret af Nordisk Ministerråd i tre år (2013-2015), og der skal forsøges at inddrage initiativet i andre nationale, nordiske og EU projekter i forbindelse med minedrift og mineralindustri.

Ministerråd for Social- og Helsepolitik (MR-S)

De nordiske regeringers samarbejde inden for social- og sundhedssektoren ledes af de nordiske social- og sundhedsministre under Nordisk Ministerråd for Social- og Helsepolitik (MR-S). Det nordiske samarbejde inden for social- og sundhedsområdet er baseret på de fælles værdier som udgør fundamentet i den nordiske velfærdsmodel. Hvad angår Arktis, er der i MR-S' netværk bl.a. fokus på tuberkulose og misbrugsproblemer i Grønland.

www.norden.org/mr-s

Nordens Velfærdscenter

Nordens Velfærdscenters opgave er at forbedre kvaliteten på det socialpolitiske område i Norden via uddannelse, information, fremme af forskning, udviklingsarbejde, netværksopbygning og internationalt samarbejde.

www.nordicwelfare.org

Nordisk Råds temasession om Arktis i 2012

Arktis var også i centrum under Nordisk Råds temasession den 23. marts 2012 i Reykjavik. Debatten omhandlede de mange forskellige aspekter af Arktisk politik. Det drejede sig blandt andet om fødevareproduktion, fiskeri, landbrug, industri, turisme, bæredygtigt miljø, urbefolkningens rettigheder og meget mere. Det er centralt at fremme en udvikling som sikrer gode levevilkår for de mennesker som bor i de arktiske områder.

■ Der var også debat om sikkerhed til søs. De mange nye turistdestinationer og krydstogtskibe kræver den fornødne beredskab og redningskapacitet. Det fremgik af debatten, at ulykker kan forebygges og bekæmpes. Der var også bred opbakning til at sikre rettigheder for de oprindelige folk. Det angår både sprog, uddannelse, levevilkår m.m. for urfolkene i Arktis. Endelig var der debat om de internationale aspekter af Arktis, hvor samarbejdet med Rusland, Canada, USA og EU er vigtig. Der er mange fora, der beskæftiger sig med Arktis politik, men Arktis Råd spiller den centrale rolle. Det blev derfor foreslået, at EU får observatørstatus i Arktis Råd.

■ Det handler om at finde en balance mellem den lokale befolknings rettigheder og behov og beskyttelsen af områdets sårbare natur. Dette er vigtigt, fordi den globale interesse for at udnytte naturressourcerne i de arktiske områder vokser, og interessen for at bruge de fremtidige arktiske transportruter vil forøges. Sammenlagt involverer Arktis en række aktører både nationalt, regionalt og globalt.

Temasessionen omfattede følgende præsentationer vedrørende Arktis:

- Præsidentforslag om en fælles nordisk strategi for Arktis
- Medlemsforslag om finansiering af redningskapacitet i Arktis
- Udvalgsforslag om miljø, olie- og gasudvinding i de arktiske områder
- Udvalgsforslag om Nordisk Råds velfærdspolitiske arbejde i Arktis
- Udvalgsforslag om urbefolkninger i Arktis
- Udvalgsforslag om sprog og uddannelse
- Udvalgsforslag om infrastruktur for forskning og forskernetværk i Arktis

Link til resumé af Nordisk Råds Temasession 2012:

<http://www.norden.org/da/nordisk-raad/sessioner-moeder-og-konferenser/nordisk-raads-sessioner/temasession-2012/resume-temasession-2012>

norden

Nordisk Ministerråd

2013

v/ Justyn Salamon
juusaami@gmail.com
tlf. +45 20 87 22 59